

Poděkování: Práce je součástí výzkumného záměru GlÚ AV ČR č. CEZ: Z3 013 912. Prof. I. Chlupáčovi (PřFUK Praha) jsem zavázán za upozornění na nález, prof. Z. Kvačkovi (PřFUK Praha) za poskytnutí stratigrafických a paleobotanických údajů o lokality. Za pomoc v terénu jsem zavázán Mgr. V. Theodoridisovi (PřFUK Praha).

Literatura

- NĚMEJC, F. – KVÁČEK, Z. (1975): Senonian plant macrofossils from the region of Zliv and Hluboká (near České Budějovice) – in South Bohemia. – Univerzita Karlova, 182 p. Praha.
- TAYLOR, A. – POLLARD, J. (1999): Ichnofabrics in Jurassic Strata, North Yorkshire Coast, England. – Field Guide, Fifth International Ichnofabric Workshop IIWS. – Ichron Limited, 90 p. Northwich.
- PEMBERTON, S. G. – FREY, R. W. (1982): Trace fossil nomenclature and the Planolites-Palaeophycus dilemma. – Journal of Paleontology, 56, 843–881. Tulsa.

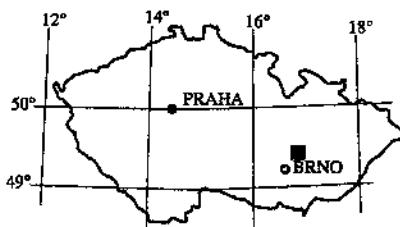
NÁLEZY PLEISTOCENNÍ A HOLOCENNÍ FAUNY Z NĚKTERÝCH JESKYNÍ MORAVSKÉHO KRASU

Pleistocene and holocene faunal finds from some caves in Moravian Karst

MIRIAM NÝVLTOVÁ FIŠÁKOVÁ

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Ústav geologie a paleontologie, Albertov 6, 128 43 Praha 2 a Oddělení paleolitu a paleoentomologie, Archeologický ústav AV ČR, 692 01 Dolní Věstonice 25

(24-23 Protivanov, 24-41 Vyškov)

Key words: Cave deposits, Vertebrates, Quaternary

Abstract: Faunal remains from several caves in Moravian Karst were studied. Bones of reindeers, wolves, cave bears, cave hyenas, horses and bisons have been distinguished within the framework of Pleistocene fauna. Remains of deers, hares, foxes, badgers, wild cats, lynxes, beavers, bisons and livestock belong to the Holocene. The caves were settled by magdalenian people, the animal remains survived as bag rests and were commonly crushed. Holocene faunal remains were not crushed with certain exceptions from the Rytířská cave. The youngest faunal assemblage contains species living in the region recently or not long ago.

VERUNČINA JESKYNĚ

Zpracovány byly nálezy fauny z této jeskyně, mikrofaunu určil doc. Ivan Horáček z katedry zoologie obratlovců PřF UK a malakofaunu určil doc. Jiří Kovanda z ústavu geologie a paleontologie PřF UK.

Studovaná fauna byla rozdělena pouze na glaciální pleistocenní a holocenní, protože z dochované dokumentace není zřejmé, z kterých vrstev kosterní pozůstatky pocházejí. Studovaný materiál je uložen v depozitáři Archeologického ústavu AV ČR v Dolních Věstonicích.

Z pleistocenu pocházejí následující nálezy: sob polární (*Rangifer tarandus*) – obr. 1, vlk obecný (*Canis lupus*).

Do holocénu patří: kuna lesní (*Martes foina*), liška obecná

(*Vulpes vulpes*), zajíc polní (*Lepus europaeus*), jelen evropský (*Cervus elaphus*), plch velký (*Glis glis*) a ropucha obecná (*Bufo bufo*).

Kosterní pozůstatky netopýrů jsou zhruba od pěti jedinců těchto druhů:

netopýr řasnatý (*Myotis nattereri*) – 2 jedinci
netopýr velkouchý (*Myotis behsteini*) – 1 jedinec
netopýr vodní (*Myotis cf. daubentonii*) – 1 jedinec
netopýr černý (*Barbastella barbastellus*) – 1 jedinec

Plži (*Gastropoda*):

Byly zde určeny lesní druhy plžů:

Isognomostoma isognomostoma (SCHR.)

Discus perspectivus (MEG. v. MÜHL.)

Aegopis verticillatus (FÉR.)

Semilimax semilimax (FÉR.)

Chilosoma faustinus (RSSM.)

Perforatella incarnata (MÜLL.)

Cochlodina laminata (MONT.)

Cochlodina orthostoma (MKE.)

Macrogaster plicatula (DRAP.)

Oxychilus depressus (STERKI)

dále pak druhy lesní, hajní (a lesostepní):

Helix pomatia L.

Bradybaena fruticum (MÜLL.)

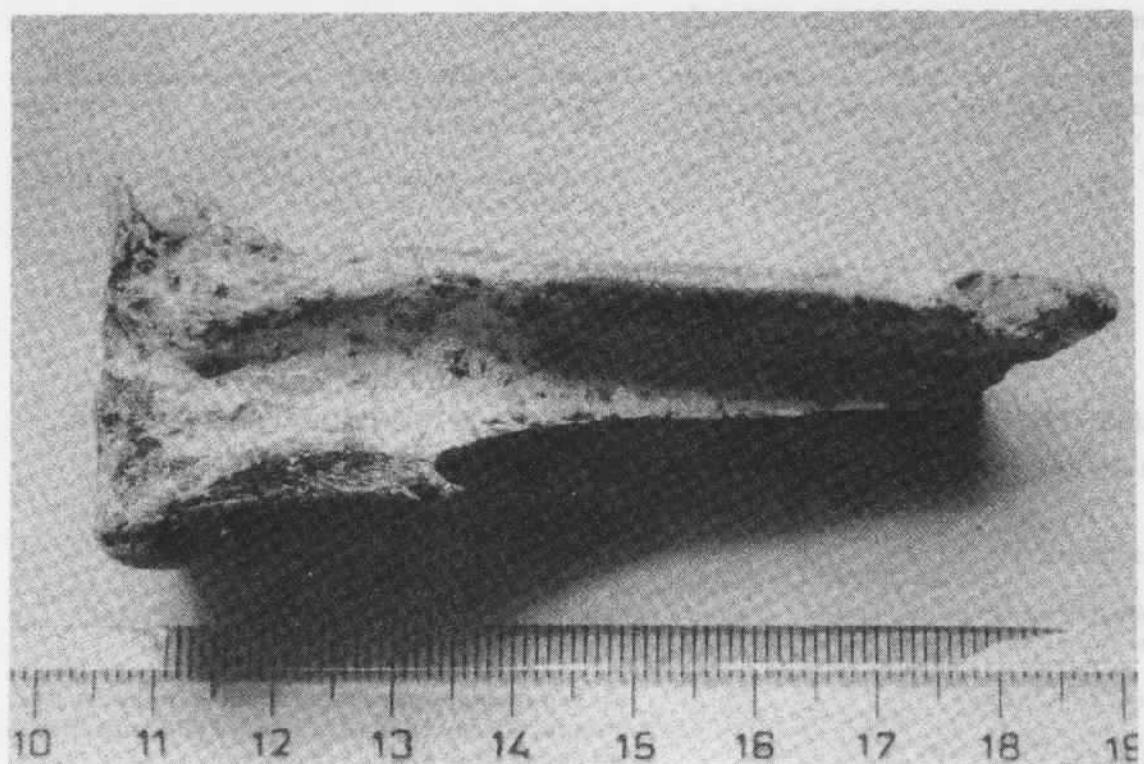
dále druh xerotermní:

Euomphalia strigella (DRAP.)

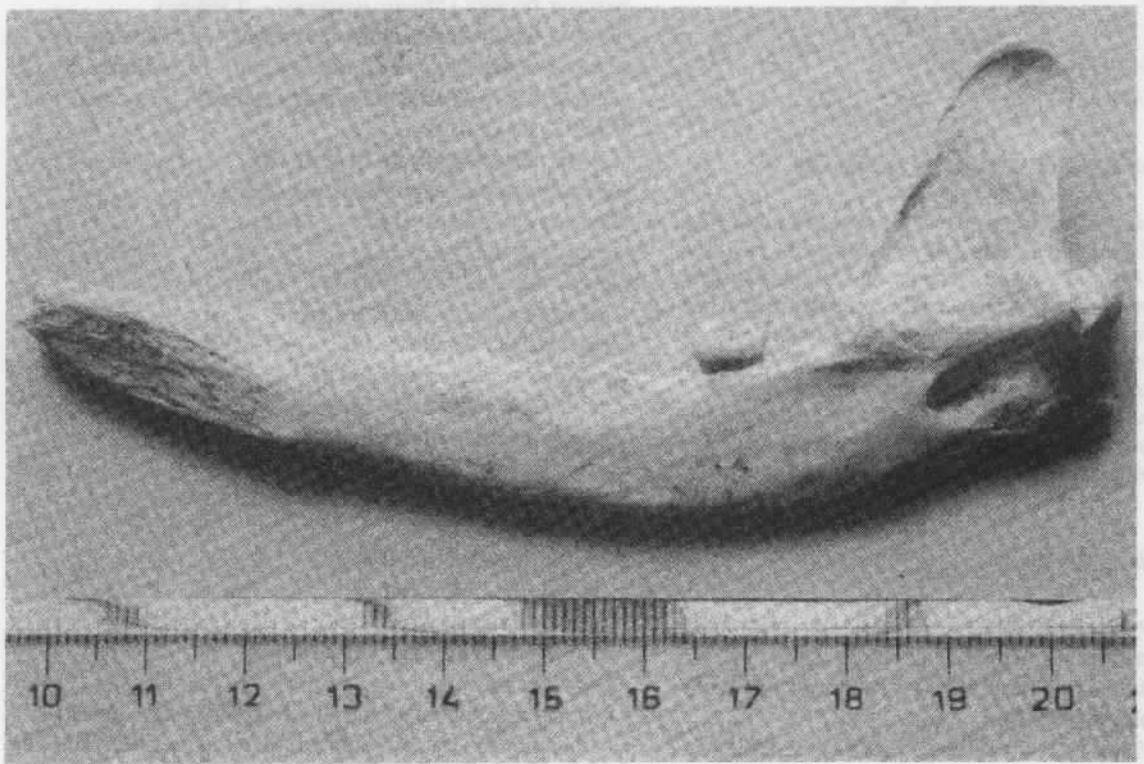
a jeden druh ekologicky nevýrazný:

Limacidae sp.

Ze získaných poznatků lze usoudit, že během nejmladšího pleistocénu jeskyni využívali lovci jako stanici, kde vyroběli nástroje a zpracovávali ulovenou zvěř, což mj. dokazuje rozlámané a rozštípané kosti soba a vlka. Nepřítomnost většího počtu kostí je možné vysvětlit tím, že lovci většinu ulovených zvířat odnesli a ponechali pouze neužitečné zbytky (spodní části končetin), nebo tyto byly predátory roztahány po okolí a snadněji podlehly destrukci, případně byly porušeny pozdějším poborem člověka

Obr. 1. Kaudální pohled na proximální část metacarpu (kosti záprstní) soba (*Rangifer tarandus*).

Obr. 2. Pravá část mandibuly (spodní čelisti) lišky obecné (*Vulpes vulpes*) se zachovaným druhým molárem (stoličkou).

v jeskyni od neolitu po středověk. Holocenní zbytky zvířat nevykazují stopy po štípání a řezání, zdá se tedy, že zvířata v jeskyni přirozeně uhynula anebo sem byla přinesena šelma (např. kočkou, rysem, vlkem, liškou či kunou). Veš-

keré zbytky fauny zde nalezené (makro-, mikro- a malakofauny) tvoří soubor fauny žijící na území Moravského krasu v nedávné minulosti (vlk), jakož i v současnosti (netopýři, plži, zajíc, kuna, ropucha, jelen, aj.).

SRNČÍ JESKYNĚ

Studovaná fauna byla opět rozdělena pouze na pleistocenní a holocenní, protože z dochované dokumentace není zřejmé, z kterých vrstev kosterní pozůstatky pocházejí. Studovaný materiál je uložen v depozitáři Archeologického ústavu AV ČR v Dolních Věstonicích. Fosilní pozůstatky fauny jsou následující: hyena jeskynní (*Crocuta spelaea*), vlk obecný (*Canis lupus*), medvěd hnědý (*Ursus arctos*), medvěd jeskynní (*Ursus spelaeus*), kůň sprašový (*Equus cf. germanicus*), tur nebo zubr (*Bos seu Bison* sp.), jelen evropský (*Cervus elaphus*).

K současným zástupcům fauny patří následující druhy: kuna lesní (*Martes foina*), jezevec lesní (*Meles meles*), kočka divoká (*Felis silvestris*), vlk obecný (*Canis lupus*), liška obecná (*Vulpes vulpes*) – obr. 2, bobr evropský (*Castor fiber*), zajíc polní (*Lepus europaeus*), prase divoké (*Sus scrofa*), tur nebo zubr (*Bos seu Bison* sp.), ovce (*Ovis*, [koza (*Capra*)], jelen evropský (*Cervus elaphus*).

Jde o jeskyni s velmi bohatými nálezy pleistocenní a holocenní fauny. Tato zvířata odpovídají jak spektru tehdejší fauny, tak skladbě kořisti lovců. Jelikož se našly pouze zuby těchto zvířat (zlomky kostí nelze druhově určit) a není jasné, ze kterých vrstev pocházejí, nelze rozhodnout, zda se jedná o zvěř ulovenou paleolitickými lovci (tur, kůň, jelen, vlk, medvěd) nebo o kořist šelem (jako jsou např. hyena, lev, vlk, medvěd) a nebo o přirozeně uhynulá zvířata, která trvale či nějakou přechodnou dobu žila v jeskyních (medvěd, hyena či vlk).

Kosterní pozůstatky holocenních zvířat vykazují podobné spektrum zvěře, které je v okolí příště i dnes nebo zde žilo v nedávné minulosti. Jezevec a kočka divoká jsou zde zastoupeni velkým počtem kosterních pozůstatků, a to včetně kostí mladých jedinců. Tato zvířata zřejmě využívala jeskyně jako úkrytu a vychovávala zde i mláďata (toto chování je známo i dnes). Ostatní kosti jsou pravděpodobně pozůstatky kořistí šelem. Zjevné známky zámrzného poškození člověkem nejsou na těchto kostech patrné.

RYTÍŘSKÁ JESKYNĚ

K dispozici bohužel nebyly všechny zde získané kosterní nálezy, nýbrž pouze část zdejší vykopané fauny, která je uložena v depozitáři Archeologického ústavu AV ČR v Dolních Věstonicích. Nalezené zbytky zvířat patřící do holocénu:

Ovce (*Ovis*) [koza (*Capra*)], tur (*Bos primigenius*), jelen evropský (*Cervus elaphus*), liška obecná (*Vulpes vulpes*).

Z dochovaných zbytků lze konstatovat, že se jedná o běžné zástupce druhů vyskytujících se v současné přírodě, i o zástupce druhů u nás běžně chovaných. Výjimku tvoří pouze první prstní článek skotu, který je velmi malý a gracilní. Zřejmě se jedná o drobný skot chovaný u nás v období neolitu a doby bronzové. Je třeba se zmínit, že všechny kosti v tomto souboru vykazují stopy po zámrzném opracování a užívání. Holenní a záprstní kosti ovce (kozy) byly také používány jako nástroje a vykazují značný stupeň opotřebování, účel jejich použití není dosud blíže znám.

LIŠČÍ JESKYNĚ

Z této jeskyně nebyly k dispozici všechny zde získané kosterní nálezy, nýbrž pouze část zdejší vykopané fauny, která je uložena v depozitáři Archeologického ústavu AV ČR v Dolních Věstonicích. Z jeskyně pocházejí zlomky žeber a dlouhých kostí soba. Na obou koncích zlomku zebra jsou zřetelné příčné rýhy provedené nástrojem. Celkem se jedná o čtyři zlomky.

Poděkování: Ráda bych na tomto místě poděkovala prof. Oldřichu Fejfarovi z ústavu geologie a paleontologie PřF UK za cenné rady a pomoc, doc. Jiřímu Konvadovi z ústavu geologie a paleontologie PřF UK za určení malakofauny a doc. I. Horáčkovi z katedry zoologie obratlovců PřF UK za určení mikrofauny. Práce je podporována grantem GAČR č. 1901 a výzkumným zámkem MŠMT CEZ J 13/98: 113100006.